

V. समिद्ध इन्द्रं उपसामनीके पुरोरुचा पूर्वकृद्वावृधानः ।

त्रिभिर्देवैस्त्रिंशता वज्रबाहुर्जघान वृत्रं वि दुरो ववार ॥३६॥

आध्वर्यवं समाप्तम् इतः सौत्रामणिकं हौत्रमुच्यते ॥ का° [११. ६. १२.] समिद्ध इन्द्र इत्याप्रियः प्रथमस्य । समिद्ध इत्याद्या एकादश ऋचः प्रथमस्यैन्द्रस्य पशोराप्रियः प्रयाजयाज्याः ॥ आङ्गिरसदृष्टा एकादशाप्रियः त्रिष्टुभः तासां क्रमादिना देवता इध्मः तनूनपान्नराशंसो वा इडः बर्हिः द्वारः उपासानक्ता दैव्यौ होतारौ तिस्रो देव्यः त्रष्टा वनस्पतिः स्वाहाकृतयः एता देवताः यथायोगमिन्द्रविशेषणवेन व्याख्येयाः अनुवाकेनानिनेन्द्रः स्तूयते । इन्द्रो वृत्रं मेघं दैत्यं वा जघान कृतवान् दुरः द्वाराणि च विववार मेघस्य द्वाराणि स्रोतांसि विवृतान्यकरोत् दैत्यपक्षे तत्पुरद्वाराणि शून्यान्यकरोत् द्वारशब्दस्य सम्प्रसारणे दुर इति रूपम् । कीदृश इन्द्रः समिद्धः संदीप्तः उपसामनीके मुखे प्रातःकाले पुरोरुचा अग्रे प्रसरत्या दीप्त्या पूर्वकृत् पूर्वा दिशं करोतीति आदित्यात्मना पूर्वस्याः कर्ता सर्वनाम्नो वृत्तिमात्रे पुंवद्भावः । त्रिभिर्देवैः त्रिंशता च त्रयस्त्रिंशदेवैः सह वावृधानः वर्धमानः वृधेर्विकरणव्यत्ययेन शपः तुजादीनां दीर्घाऽभ्यासस्येति [पा° ६. १. ७.] अभ्यासदीर्घः संहितायाम् । वज्रबाहुः वज्रं बाहौ यस्य वज्रपाणिः ॥३६॥

नराशंसः प्रति शूरो मिमानस्तनूनपात्प्रति यज्ञस्य धाम ।

गोभिर्वपावान्मधुना समज्जन्दिरेणैश्चन्द्री यजति प्रचेताः ॥३७॥

एकस्यामृचि नराशंसतनूनपातौ । प्रचेताः प्रकृष्टं चेतो ज्ञानमस्य स प्रचेताः कर्मज्ञाता यजमानस्तमिन्द्रं प्रतियजति प्रत्यहं यजति । तं कम् य ईदृशः नराशंसः नरैर्ऋविग्भिरा समन्तात् शस्यते शस्त्रैः स्तूयते स नराशंसः यद्वा नरा अस्मिन्नासीनाः शंसन्तीति [निरु° ८. ६.] यास्कोक्तेर्नराशंसो यज्ञः तद्रूपस्तद्वान्वा । यज्ञस्य धाम स्थानं प्रतिमिमानः मिमीते मिमानः प्रतिगणयन् यज्ञस्थानानि ज्ञानत्रित्यर्थः एकः प्रतिमिमान इत्यनेन सम्बध्यतेऽपरो यजतीत्यनेन । तथा शूरः शौर्यवान् । तनूनपात् तनोति विस्तारयति सृष्टिं तनूः प्रजापतिर्मरीचिस्तस्य नपात् पौत्रः कश्यपात्मज इत्यर्थः यद्वा तनू शरीरं न पातयति रक्षति जाठराग्नि-